

XXII JORNADA DE DEBAT
EL MODEL BARCELONA

ASSOCIACIÓ D'AMICS UAB
/ fragments 21

Els textos d'aquesta publicació són extractes de les ponències que van pronunciar els conferencians de la jornada **El model Barcelona**, celebrada el dia 11 de febrer de 2014.

XXII JORNADA DE DEBAT ORGANITZADA PER L'ASSOCIACIÓ D'AMICS DE LA UAB

11 de febrer de 2014

Ateneu Barcelonès, sala Oriol Bohigas (Barcelona)

► **PRESENTACIÓ I MODERACIÓ**

Antonio Franco,

periodista i president de l'Associació d'Amics de la UAB.

► **INTERVENCIONS**

■ **Pere Duran**

director general de Turisme de Barcelona.

■ **Eva Fernández,**

antropòloga i expresidenta de la Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona (FAVB).

■ **Oriol Nel·lo,**

professor de Geografia de la UAB, especialista en estudis urbans.

■ **Xavier Vives,**

professor d'Economia i Finances de l'IESE.

UNIVERSITAT

OPINA

ANTONIO FRANCO

Senyores, senyors, en nom de l'Associació d'Amics de la Universitat Autònoma de Barcelona, i en nom també de l'Ateneu, que ens donen hospitalitat en algunes de les nostres convocatòries de les reflexions de la «Universitat Opina», els dono les gràcies per la seva assistència i dono el tret de sortida a aquesta sessió.

Model Barcelona: els Amics hem plantejat aquesta sessió de reflexió, ja que tenim a l'horitzó unes eleccions municipals. I tenim ja, en aquests moments, l'escuma de les primàries d'alguns partits, però sobretot l'escuma de l'inici del que podríem anomenar «la revisió de la situació de la ciutat». La gent està començant, penso, a fer el seu balanç individual sobre com van les coses. Com van les coses de la gestió, però sobretot, també, vull pensar que la gent està reflexionant sobre si la ciutat va en bona direcció respecte a les seves potencialitats i també respecte a la gran imatge internacional que ha conquerit.

Des d'aquest punt de vista, fa la impressió que el model Barcelona ha configurat una mica, a escala també internacional, el reconeixement d'alguns grans trets, d'alguns grans eixos del desenvolupament de la vida d'aquesta ciutat i els seus projectes, i una mica els enfocaments respecte a la manera de com fer créixer la ciutat i la qualitat de vida, però fer créixer també la justícia, la capacitat d'integració, és a dir, les virtuts socials que tenim com a comunitat.

Crec que hi ha una certa vacil·lació col·lectiva, en aquests moments, respecte al model Barcelona, sobretot per dos factors. Un factor és, evidentment, el tema de la crisi econòmica, que està repercutint moltíssim en moltes direccions; a més a més, hi ha el tema de tot el que està patint el petit comerç, que està replantejant moltíssimes coses del que en podríem dir

«l'esperit comercial de la ciutat». Però també la pèrdua de poder adquisitiu, la pèrdua de pressupostos per fer desenvolupament d'obres, la pèrdua general de recursos, està també atemptant contra qüestions com la mateixa capacitat d'integració de la ciutat, una certa tendència que s'havia detectat, durant alguns anys, de millorar el que podríem anomenar «el factor igualatori» de situacions dels ciutadans. Tot això tremola força. I crec que dóna, també, tot un ventall de possibles reflexions sobre si el que pensàvem que havia de ser Barcelona de cara al futur (i els seus projectes), està encara viu o ha de ser objecte de replantejaments.

Però hi ha també un altre factor, que és l'èxit esplendorós del turisme, la capacitat de l'atractiu de la ciutat, però que també ha estat de tal volada que ha arribat a fer tremolar alguns dels que podríem anomenar «eixos de la raonabilitat» del model que estàvem desplegant. Hi ha molts més factors, i hi ha moltes circumstàncies, i tinc la seguretat que amb les quatre persones que aquest vespre protagonitzen aquesta sessió aniran sortint elements i millorarem els elements de judici individual de tots nosaltres sobre aquesta qüestió.

A la taula tenim el senyor Oriol Nel·lo, professor de Geografia de la Universitat Autònoma, i especialista en estudis urbans; el senyor Xavier Vives, professor d'Economia i Finances de l'IESE; també la senyora Eva Fernández, antropòloga i presidenta de l'Associació de Veïns i Veïnes de Barcelona; i finalment, per ordre de presentació –però no per ordre de rellevància–, Pere Duran, director general de Turisme de Barcelona.

Dono, en primer lloc, la paraula al professor Oriol Nel·lo per encetar aquesta sessió de reflexió. Moltes gràcies per la seva assistència i endavant ■

PONÈNCIES

ORIOI NEL·LO

Moltes gràcies, Antonio. Permetin-me, abans que res, agrair molt cordialment l'amable invitació dels organitzadors per ser aquí aquesta tarda. És un goig ser-hi, és un goig tenir l'oportunitat de debatre entre tants amics aquest tema tan cabdal per a tots nosaltres com és l'evolució i el futur de Barcelona.

Voldria centrar la meua intervenció a tractar de respondre, essencialment, dues preguntes. La primera que m'agradaria plantejar és: «Per què parlem d'un model Barcelona?». És un terme, ja els ho avanço de seguida, que mai m'ha acabat d'agradar gaire, però no és pas una qüestió, com tractaré d'explicar, de gustos personals. Totes les ciutats tenen la seva evolució, les seves peculiaritats; per què, doncs, algunes poden arribar a semblar-nos models? Per què parlem del model Barcelona i no parlem, per exemple, del model Madrid, o del model Nàpols, o del model Buenos Aires? O ni tan sols del model Nova York? Aquesta és la primera qüestió a què m'agradaria referir-me.

Totes les ciutats tenen la seva evolució, les seves peculiaritats; per què, doncs, algunes poden arribar a semblar-nos models? Per què parlem del model Barcelona i no parlem, per exemple, del model Madrid, o del model Nàpols, o del model Buenos Aires?

En segon lloc, voldria preguntar-me, i debatre amb vostès: «Per què aquesta noció avui ens sembla, fins a cert punt, perillosa? Per què ens sembla en crisi?». Tractaré de respondre aquesta qüestió defensant que allò que està en crisi no són, pròpiament, les polítiques urbanes que s'apliquen a la ciutat, sinó que les raons són més profundes, i tenen essencialment a veure amb una triple crisi: una crisi econòmica, una crisi nacional i, finalment, una crisi de la política i de les polítiques. Anem-hi, doncs.

Vostès recordaran que als anys quaranta, des del seu exili americà, Josep Lluís Sert va publicar aquell llibre que es deia *Poden sobreviure les nostres ciutats?* En el moment de la suburbanització, de l'esclat de l'automòbil, de les desigualtats, dels guetos, ja es preguntaven: *Can our cities survive?* Qui va observar l'evolució de Barcelona des de finals dels anys setanta fins a mitjan la dècada passada, segurament es podria sentir inclinat a respondre-hi afirmativament: *Yes, they can* ('Poden sobreviure'). Poden sobreviure, poden transformar-se per esdevenir millors llocs per viure, millors llocs per conèixer.

En aquest període, com sabem, Barcelona va conèixer un canvi estructural en la seva economia que la va portar a passar de ser una ciutat eminentment industrial a convertir-se en un centre de serveis, i al mateix temps va conèixer una assenyaladíssima transformació física i social. Els ciutadans van veure com Barcelona s'integrava millor en la xarxa urbana mundial, com s'incrementava la seva possibilitat d'articular el territori metropolità i el territori català –aquella distinció que als geògrafs ens agrada de fer entre *sistema* i *morfologia*, entre la xarxa i la forma de la ciutat, doncs, era plena–, com es produïa una inusitada transformació física de la ciutat, com els serveis esdevien més accessibles, com les desigualtats, sense desaparèixer de cap manera, *es temperaven* i semblava que es pal·liaven.

Els ciutadans van veure com Barcelona s'integrava millor en la xarxa urbana mundial, com s'incrementava la seva possibilitat d'articular el territori metropolità i el territori català, com es produïa una inusitada transformació física de la ciutat, com els serveis esdevien més accessibles, com les desigualtats, sense desaparèixer de cap manera, *es temperaven* i semblava que es pal·liaven.

D'aquest procés, prou que ho sabem, la ciutat en va sortir més rica, més culta, més benestant, més ben equipada i relativament menys desigual. Ara aquí no n'hem de donar els detalls ni les dades, perquè no és el moment. Recordem només que Marina Subirats, companya nostra de la Universitat Autònoma (segurament la persona que ha conduït la recerca sociològica més profunda i més duradora sobre les condicions de vida a la regió metropolitana de Barcelona), va qualificar aquest recorregut (ella ho estudia des de l'any 1985 a l'any 2006) i diu: «La societat barcelonina transita, en aquest període, de la necessitat a la llibertat». De la necessitat física-material, a la llibertat de poder triar.

A causa d'això, per a molta gent, des de llocs molt diversos, Barcelona va poder aparèixer com un senyal d'esperança: «la ciutat de l'esperança», que en una ocasió se li va dir. L'esperança que les nostres ciutats no estan condemnades a convertir-se en una jungla ineficient, insolidària, sinó que poden afrontar els seus problemes en benefici de la població. I poden fer-ho amb dues condicions essencials: en un marc de llibertats democràtiques i sota un destacat lideratge polític. I és per això que Barcelona va poder, diguem-ne, convertir-se, en àmbits disciplinats polítics, socials, en una espècie d'icona. En una espècie d'arquetip d'allò que la transformació socialdemòcrata

de la ciutat podia ser. I d'aquí a parlar de model, només hi va haver un pas. Se n'ha parlat tant, per bé i per mal, d'això del model Barcelona, que d'aquí a pocs dies, el dia vint, dos professors de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, Josep Maria Montaner i Zaida Muxí, presentaran, precisament, una antologia de textos sobre el tema, escrits entre el 1973 i el 2013. Quaranta anys d'escrits del model; en diuen *Reader. El model Barcelona* (una selecció de textos).

Barcelona va poder aparèixer com un senyal d'esperança: «la ciutat de l'esperança», que en una ocasió se li va dir. L'esperança que les nostres ciutats no estan condemnades a convertir-se en una jungla ineficient, insolidària, sinó que poden afrontar els seus problemes en benefici de la població.

De ben poc van servir les advertències d'alguns que havien estat els protagonistes del procés de modernització de la ciutat. En un llibre que va publicar l'any 1995 el Banc Mundial a Quito, en el programa de gestió urbana Jordi Borges ja advertia: «Las experiencias más o menos exitosas no proporcionan un modelo a seguir, sino un estímulo para elaborar respuestas propias. Deseo enfatizar esta consideración: ni el caso de Barcelona es un éxito total, ni proponemos un modelo transferible a otras ciudades». I pocs anys després, en 1998-1999, en tornar de la seva estada a Roma, abans d'emprendre la seva singladura cap a la presidència de la Generalitat, Pasqual Maragall va crear una institució poc coneguda, Aula Barcelona, amb un intent de formalitzar, precisament, la reflexió sobre l'experiència a la ciutat. I en va sortir una col·lecció, que potser alguns de vostès coneixen, d'una dotzena de volums, editats per Joan Roca (que ara és el director del Museu d'Història de la Ciutat) i que constitueixen, segurament, un dels exercicis més interessants de reflexió sobre el que la transformació de la ciutat, efectivament, va ser en aquells anys.

Però en els temps del màrqueting urbà, en els temps de la simplificació dels missatges, tots aquests matisos es van perdre. I la imatge que Barcelona era un model a imitar, no un exemple de transformació, sinó un model a imitar, va prevaldre, i així va acabar constituint, potser en bona part també per culpa nostra, i del màrqueting que en vam fer, una espècie de *vulgata* del model Barcelona.

Avui aquesta evolució ens apareix, clarament, en crisi. A què es deu, això? I vaig a la segona part del que els volia parlar.

¿Com ha pogut passar que, en un temps relativament tan breu, en tot just una dècada, des de mitjan anys noranta, s'hagi pogut passar d'una sensació d'èxit a aquesta sensació difusa que la ciutat no va bé, o no va prou bé? En part, això es deu a les modes acadèmiques i disciplinàries, i aquí ja ens podem tirar cendra al cap, tan proclius com som a inflar un fenomen d'una manera més o menys frívola per després mantenir el contrari. Les revistes són plenes d'articles d'aquesta mena, i les mateixes revistes que publicaven l'enaltiment del model, ara en publiquen la denigració. I la denigració del model ha donat fins i tot lloc a un petit subgènere literari en què es compten títols com *Odio Barcelona* i altres troballes d'aquesta mena.

En els temps del màrqueting urbà, en els temps de la simplificació dels missatges, tots aquests matisos es van perdre. I la imatge que Barcelona era un model a imitar, no un exemple de transformació, sinó un model a imitar, va prevaldre.

Però no és a aquests aspectes més o menys frívols, més o menys superficials, al que em vull referir. Deixant ara a banda si la ciutat pot ser considerada o no un model per a ningú, les raons de la crisi actual són, penso, molt més profundes i molt més duradores i van molt més enllà de les modes i dels debats culturals. I això és així perquè coincideixen avui a Barcelona tres crisis de gran magnitud: la crisi econòmica i social, la crisi nacional i la crisi política.

Respecte a la primera no m'hi vull estendre gaire, entre altres coses perquè Xavier Vives ho podrà fer amb molt més coneixement que no pas jo. Com tots sabem, en tot just cinc anys a Catalunya s'ha perdut un de cada sis llocs de treball i l'atur afecta la població que afecta; la regió metropolitana aguanta relativament millor, i Barcelona aguanta relativament bé dins d'aquest context. Però això ha anat acompanyat, com sabem, d'un increment notabilíssim de les desigualtats. Jo no em referiré ara a aquestes qüestions de caràcter econòmic, a les quals després es referiran els meus companys. Sí que voldria referir-me a alguns aspectes de com han incidit aquestes dinàmiques econòmiques en les dinàmiques territorials.

La primera qüestió que volia esmentar és el fet que, aparentment, la regió metropolitana, que havia tendit a anar-se ampliant sobre el territori (almenys des de finals dels anys cinquanta, des del pla d'estabilització), sembla, amb les darreres dades que tenim, que ha deixat de fer-ho. És a dir, que aquelles

migracions intrametropolitanes de gent que sortia dels àmbits centrals de la regió metropolitana per anar-se'n a viure cada vegada més lluny: primer cap a Sant Cugat i Cerdanyola, després cap a Lliçà i Torroella, després cap a Santa Eulàlia de Ronçana, després cap a Calafell, Cunit, el Vendrell, Altafulla..., això ha deixat de passar. I avui veiem com les migracions intrametropolitanes tendeixen a concentrar-se i com si, després d'aquella gegantina diàstole, estiguéssim davant d'una certa sistole. Com si la ciutat se'ns contragués (la ciutat real, la ciutat metropolitana). No és una *shrinking city*, no simplifiquem, perquè del model de Detroit també se n'ha fet molta faramalla, però sí que veiem que la capacitat de la ciutat d'integrar el territori al seu entorn sembla reduir-se.

Avui veiem com les migracions intrametropolitanes tendeixen a concentrar-se i com si, després d'aquella gegantina diàstole, estiguéssim davant d'una certa sistole. Com si la ciutat se'ns contragués.

I al mateix temps tenim un altre fenomen que ens sorprèn moltíssim: no és només que la ciutat hagi deixat d'expandir-se, sinó que sembla com si perdés interrelació. Vostès saben que els geògrafs que mirem la interrelació dels sistemes urbans, una de les coses en què ens fixem és en la mobilitat, i en particular en la mobilitat obligada: on treballa la gent. En els sistemes urbans, en els sistemes metropolitans, la tendència lògica és que cada vegada treballi més gent en un municipi diferent d'aquell en el qual resideix. A la regió metropolitana de Barcelona, a quatre de cada cinc municipis, la meitat dels qui treballen, treballa fora del propi municipi; això ho anomenem *taxa d'autocontenció*. Aquesta taxa havia anat caient de manera continuada des que en tenim dades. En els darrers cinc anys torna a créixer, com si els municipis es tanquessin dins d'ells. Com si hi hagués, no només una pèrdua de la capacitat d'expansió, sinó també una pèrdua de la capacitat d'interrelació. Crec que aquestes dades, sobre les quals ara no tinc temps d'estendre'm, fan reflexionar molt. I fan reflexionar, en particular, sobre la capacitat de la ciutat d'integrar, d'articular el territori en un context de crisi econòmica.

El segon element al qual em volia referir és la crisi nacional. Una qüestió que de cap manera té només, al meu entendre, un caràcter ideològic, sinó que és contingent, és peremptòria. Quin ha de ser l'horitzó de Barcelona? La capital d'una eventual Catalunya independent? Una de les capitalitats ibèriques? Un node en la xarxa europea de ciutats? Una ciutat mediterrània

mitjana en un context en què els centres de gravetat de l'economia mundial es desplacen de manera, sembla que irreversible, cap a llevant, cap al Pacífic, cap a l'Índic? Donar resposta a aquestes qüestions se'ns fa molt difícil perquè, en el món actual, tractar de trobar marcs de referència tancats per a les ciutats és gairebé contradictori amb la mateixa essència de la ciutat.

Quin ha de ser l'horitzó de Barcelona? La capital d'una eventual Catalunya independent? Una de les capitalitats ibèriques? Un node en la xarxa europea de ciutats? Una ciutat mediterrània mitjana en un context en què els centres de gravetat de l'economia mundial es desplacen de manera, sembla que irreversible, cap a llevant, cap al Pacífic, cap a l'Índic?

Bauman, quan parla de la nostra obsessió per les fronteres, diu: «La nostra obsessió present per les fronteres és producte de la desesperada esperança que puguem separar-nos d'amenaques vagues i indeterminades en les quals el món actual sembla saturat. Podríem dir que la nostra obsessió per les fronteres procedeix del caràcter irrealitzable de les nostres esperances, del fet que estem tractant desesperadament de trobar solucions locals a problemes de procedència global, tot i que aquestes solucions no existeixen ni poden ser trobades. Només poden haver-hi solucions globals a problemes globals, però aquestes no estan, ara per ara, al nostre abast».

Podríem dir que la nostra obsessió per les fronteres procedeix del caràcter irrealitzable de les nostres esperances, del fet que estem tractant desesperadament de trobar solucions locals a problemes de procedència global.

¿Com ho fem, per conjugar una ciutat que es mou en aquest marc de la xarxa mundial amb la necessitat o amb la voluntat de determinar àmbits i fronteres? Quina ha de ser la relació de la ciutat amb el moviment catalanista, amb el moviment sobiranista? Una relació que, certament, no ha estat fàcil al llarg del temps. El catalanisme ha tingut, com sabem bé, i en particular el seu vessant conservador, una relació més aviat conflictiva amb el fet barceloní, amb el fet urbà en general. De la Setmana Tràgica, del cant verdaguerià, fins a la Guerra Civil, apareix aquesta *renuència* fortíssima contra la ciutat. «Alerta, catalans, Barcelona és per tot Catalunya un veritable perill!», deia Gaziol. «Atenció, que la baixa natalitat urbana i l'aplega-

ment de la gent forana a la ciutat diluirà la raça», deia Joan Antoni Vandellós. Ens hem criat amb el clam contra la macrocefàlia. Certament, les coses han canviat, però ¿com conjuguem aquesta ciutat on es parlen dues-centes llengües amb la pulsio, d'altra banda, sembla que molt important i molt majoritària, d'una major capacitat d'establir un cert marc amb unes certes fronteres?

El catalanisme ha tingut, com sabem bé, i en particular el seu vessant conservador, una relació més aviat conflictiva amb el fet barceloní, amb el fet urbà en general.

La tercera raó de la crisi del model és la política: la distància envers la política i les polítiques. La desconfiança cap a la política institucional, el descrèdit, precisament, dels lideratges públics, aquells que havien sigut el tret definitori de la transformació de la ciutat. Una transformació que es veu atacada tant des de la dreta com des de l'esquerra, si em permeten la simplificació. Tant des dels que voldrien veure acampar de manera *irrestringida* les forces del mercat, com des d'aquells que veuen en l'acció pública només un suport a les forces del mercat. En

aquest context, al marc aquell que havia estat el joc de Barcelona, que era el de corregir, temperar, aconduir, en benefici d'aquells, potser més dèbils, les tendències de transformació espontànies, sembla com si li quedés un espai molt reduït. I això ve a confirmar la crisi del model.

Vet aquí la paradoxa: justament en el moment en què semblaria més necessària la política, és quan la política està més desacreditada. Hem pogut parlar d'un model, segurament de manera abusiva, però és cert que hi ha hagut una transformació –i els qui ja tenim uns quants anys ho hem pogut veure de prop– molt positiva de la ciutat. Aquesta transformació avui està en crisi. Més enllà dels models, més enllà de les simplificacions, més enllà dels retrats, està profundament en crisi per una triple raó. Per factors d'ordre econòmic i social, per factors d'ordre nacional i per la situació de la política.

En aquesta situació ens calen, de manera urgent, no models, però sí alternatives basades en un major compromís social. I d'això penso que és absolutament necessari parlar-ne i aquí rau l'interès i l'oportunitat de debats com el present. Moltes gràcies ■

XAVIER VIVES

Moltes gràcies. Primer, deixeu-me agrair als Amics de la Universitat Autònoma i també a l'Ateneu la invitació en aquesta taula rodona. També voldria agrair que hagin posat primer l'Oriol Nel·lo, perquè així ens ha explicat el que és el model Barcelona i he pogut aprendre també.

Voldria començar fent esment d'un estudi que vaig fer juntament amb Lluís Torrents fa aproximadament deu anys sobre l'especialització i la situació de Barcelona en tres vectors que ara us explicaré, en relació amb altres regions metropolitanes europees –em sembla que en vam agafar unes trenta o trentauna–. Vam partir de la base que la globalització empenyia les àrees metropolitanes a especialitzar-se de manera més funcional que no pas sectorial. És a dir, no tant en termes que una ciutat es dedica a un sector productiu –com abans Detroit es dedicava a l'automòbil, i ara ja no ho tenen tan clar–, sinó més aviat a especialitzacions per funcions que valen més per a diferents sectors, i que nosaltres focalitzàvem en tres vectors fonamentals.

Un era el que anomenàvem *la ciutat seu*, que volia dir ciutat que dona serveis a les empreses, serveis a les tasques de direcció i d'administració de les empreses. Un altre, el vector de *ciutat, innovació i coneixement*. I l'altre, un vector de ciutat que en dèiem *esbarjo*, però que naturalment es pot interpretar com a *turisme i residència*. El vector de la ciutat seu no és el vector, tal com l'enteníem, d'aquelles empreses i serveis a les empreses, que representen un centre de control directe o remot de les activitats econòmiques, i que genera economies d'aglomeració; és una ciutat altament connectada internacionalment, normalment també ben connectada amb el govern de l'Estat. És a dir, no necessàriament ha de tenir la capital, però ha d'estar ben connectada amb el govern de l'Estat. I són ciutats que tenen un mercat de treball d'alta qualificació.

La ciutat innovació agafa una mica l'esperit de la ciutat. La ciutat no és només intercanvi de mercaderies, sinó sobretot és intercanvi de coneixement i de sabers; això és el que ha estat sempre. I també centre d'experimentació, plataforma de nous productes i serveis i, per tant, això està relacionat no només amb coneixement –coneixement científic, innovació–, sinó també amb cultura emprenedora, assumpte de risc i, naturalment, qualitat de vida per atraure la gent que s'ha de dedicar a aquestes coses. I, finalment, la ciutat esbarjo fonamentalment està centrada en centres de turisme, de serveis residencials i assistencials, per als quals, naturalment, el clima, la qualitat de vida, el patrimoni cultural, tot això és molt important.

Aquests són els tres vectors que nosaltres consideràvem d'especialització funcional de les àrees metropolitanes fa deu anys. I com estava Barcelona en aquests vectors fa deu anys? La ciutat esbarjo-turisme estava ben posicionada, tot i que per sota del seu potencial. Com a ciutat-innovació estava molt baixa, no havia invertit i, per tant, els resultats eren pobres. I després, en termes de seus, de centre de suport als negocis i a l'administració d'empreses, tampoc estava extraordinàriament ben posicionada. I també estava per sota del seu potencial.

Com estava Barcelona en aquests vectors fa deu anys? La ciutat esbarjo-turisme estava ben posicionada, tot i que per sota del seu potencial. Com a ciutat-innovació estava molt baixa, no havia invertit i, per tant, els resultats eren pobres.

Bé, com estem ara? Ara estem revisant aquell estudi, no l'hem acabat del tot i per tant no puc donar-ne resultats definitius, però us dono les primeres indicacions del que estem trobant amb els indicadors que vam establir fa deu anys. El que hem vist, i no us sorprendrà, és que Barcelona ha fet un gran salt amb el que en dèiem *ciutat esbarjo*. És a dir, abans, de les trenta-una ciutats, estàvem posicionats com la sisena, segons el nostre rànquing. Ara som pràcticament la segona i ja competim amb París en un determinat nombre d'indicadors. Vull dir que realment hem saltat a la primera línia en turisme, i això només fa falta caminar pel carrer per veure-ho. Potser no feia falta fer l'estudi, però l'estudi ho corrobora. Això sempre va bé.

El que hem vist, i no us sorprendrà, és que Barcelona ha fet un gran salt amb el que en dèiem *ciutat esbarjo*. És a dir, abans, de les trenta-una ciutats, estàvem posicionats com la sisena, segons el nostre rànquing.

També hem fet un salt molt important com a *ciutat innovació i coneixement*. És a dir, estàvem al lloc dinou i hem passat al sis. Bé, això és un salt important. Aquest salt no ha estat gratuït: s'ha invertit bastant en coneixement, en centres de coneixement, s'han millorat les universitats, i això s'ha notat. S'ha notat, doncs, en publicacions científiques, s'ha notat en patents. No s'ha notat gaire encara potser en la translació de tot això en el teixit productiu (una mica, però no suficient), però clarament s'ha fet el salt i també estem en el terç superior. En canvi, en el que en dèiem *ciutat seu* hem anat més aviat enrere. Estàvem al lloc disset i ara estem al lloc dinou, és a dir, hem quedat una

mica enrere. Al còmput global, hem millorat, hem donat la gran empremta en esbarjo i innovació, hem pujat, i estem amb les àrees metropolitanes que es poden considerar globals a Europa. Això és la primera píndola del que estem trobant, ho haurem d'acabar de corroborar. També ens sembla consistent amb el que hem vist, les impressions i sensacions.

També hem fet un salt molt important com a ciutat innovació i coneixement. És a dir, estàvem al lloc dinou i hem passat al sis. Bé, això és un salt important. Aquest salt no ha estat gratuït: s'ha invertit bastant en coneixement, en centres de coneixement, s'han millorat les universitats.

En relació amb el model Barcelona, voldria fer alguns comentaris de l'escenari posteris i de l'impacte de la crisi econòmica. De fet, he de dir-vos que a la segona part de l'estudi (les dades que hem agafat són de 2010-2011) no hem vist l'impacte total de la crisi. Ho veurem si això ho acabem fent d'aquí a un parell d'anys, amb dades que agafin tot l'impacte de la crisi.

La crisi, què implica? Implica la impossibilitat de la continuació del model econòmic que teníem a Espanya, en general –a Catalunya també, però menys, i a Barcelona també, però menys–, amb un pes molt elevat de la construcció. Teníem uns tipus d'interès també molt baixos, molt finançament, un gran boom, i això no pot continuar. S'ha esgotat aquest flux d'inversió estrangera, estem ara amb una perspectiva de creixement baixa a tota la perifèria europea, sobretot perquè estem sobreendeutats. Tenim molt deute i dificultats per pagar-lo. I encara no sabem ben bé com pagarem la barreja de deute privat i públic. Estem en un context d'ajust de la despesa pública molt important, la capacitat d'invertir és molt més baixa o nul·la en relació amb abans, i, per tant, es planteja, com a via d'escapatori, sobretot la internacionalització, i guanyar competitivitat per aconseguir que l'economia es recuperi amb exportacions, i també amb exportacions de serveis. I naturalment, el turisme ha estat la gran exportació de serveis, és una exportació que està bé en el sentit que vénen aquí, però s'ha de veure com una exportació de serveis. Naturalment, la crisi ens deixa altres problemes: increments de desigualtats, i perills o realitats de pobresa, que es materialitzen sobretot en distints barris de la ciutat.

Aquí potser sí que el que valdria la pena dir és que el fet que Barcelona se n'hagi sortit relativament millor que altres àrees,

i que també potser Catalunya ara se'n surt millor de la crisi, és sobretot perquè és una economia més diversificada. No depeníem tant del totxo. En depeníem molt, però no tant, afortunadament. És a dir, teníem indústria, també petita, però en bona part competitiva i que s'ha reestructurat, i en tenir una economia diversificada, això hi ha ajudat moltíssim. I de fet, després, això pot ser tema de debat: el turisme crec que el podem criticar en alguns aspectes, però és el que ha salvat el pols de la ciutat. És a dir, que m'intento imaginar el que hauria estat Barcelona si el turisme hagués anat cap avall en comptes de cap amunt, i en el context de la crisi hauríem tingut una ciutat en depressió. No recessió, sinó depressió. Per tant, el turisme, realment, ha pujat, pels factors que sigui, perquè s'havia treballat bé abans, però també per factors exògens, com els problemes al nord d'Àfrica, on per qüestions de seguretat ara la gent no hi va i van a un altre lloc. Això vol dir que en tota estratègia –i ara comencem a pensar una mica en termes d'estratègia– és un sector que s'ha de cuidar molt. Hem de pensar si cal reconvertir-lo en un turisme de més qualitat, com integrar-lo bé, com fer que sigui compatible amb la vida dels ciutadans de Barcelona de manera completament normal i sense problemes, però tenint en compte que ha estat un actiu, des del meu punt de vista, absolutament fonamental. En part hem tingut sort, en part s'havia treballat, però ha estat un actiu molt fonamental. I una part del prestigi de la projecció de la marca Barcelona crec que ve d'això.

Estem en un context d'ajust de la despesa pública molt important, la capacitat d'invertir és molt més baixa o nul·la en relació amb abans, i, per tant, es planteja, com a via d'escapatori, sobretot la internacionalització, i guanyar competitivitat.

Deixeu-me que digui alguna cosa sobre la marca Barcelona. Jo crec que Barcelona, realment, està de moda, tothom vol venir, tothom vol veure, etcètera, i això és molt positiu, en el sentit que és una ciutat que es percep amb una gran qualitat de vida, bon clima, agradable, etcètera. Però també hi ha hagut algun element una mica preocupant, perquè s'ha vist com la ciutat, per dir-ho d'alguna manera, de la gresca i la permissivitat. El que no et deixaven fer a casa teva, venies aquí i t'expandies. I és clar, això és el que pot provocar sobretot problemes amb els que vivim aquí, i per tant crec que s'hauria d'intentar empènyer –i em baso en concret en el turisme– cap a vendre la imatge, i en això pot ajudar molt tot el que hem fet en termes de coneixement, ciència i innovació, moure la imatge de la

marca Barcelona cap a l'excel·lència en tot. Ara tenim un context de crisi difícil, però hem d'intentar consolidar el que hem fet en investigació, en innovació, i hem d'empènyer el turisme tant com es pugui cap a un turisme de qualitat, mantenint i ampliant l'oferta cultural. Un model que sigui sostenible per totes bandes.

M'intento imaginar el que hauria estat Barcelona si el turisme hagués anat cap avall en comptes de cap amunt, i en el context de la crisi hauríem tingut una ciutat en depressió. No recessió, sinó depressió.

A la vegada –i això també hi pot ajudar–, caldria internacionalitzar més la ciutat, en el sentit de millorar els mecanismes d'acollida de la gent que vingui aquí: de la gent que vingui per poc temps, dels que vinguin per més temps i també de tot tipus de gent, és a dir, tant del més alt nivell professional que vulguem atraure com tot tipus de gent. I per tant, oferir uns mecanismes d'integració amables, que potenciïn també els idiomes, sobretot l'anglès.

Finalment, potser ens convindria, mirant cap al futur, pensar: ara, quin és el projecte? Abans eren els Jocs Olímpics, això era clar. Què obria? No obriem Barcelona al mar? Barcelona em sembla que és una de les poques grans ciutats europees que té platja, platja utilitzable. Això, que potser als barcelonins no ens semblava gaire important, ha resultat ser fonamental per a altres. I sobretot per als turistes, per exemple.

Bé, potser caldria pensar una mica –com hi va pensar fa molt de temps, per exemple, Ildefons Cerdà– en el disseny de l'Eixample. És un disseny racional, va fixar un objectiu ambiciós i que després es va anar fent, i això de fet ha estat l'estructura, l'espina dorsal de Barcelona. Imaginem-nos què seria Barcelona sense el que ha estat l'Eixample, a més dels disbarats que després vam fer. És a dir, que ens caldria algun tipus de visió d'aquest tipus que integrés, però una visió, ara, naturalment, molt més internacional, molt més global, més acollidora.

Ara tenim un context de crisi difícil, però hem d'intentar consolidar el que hem fet en investigació, en innovació, i hem d'empènyer el turisme tant com es pugui cap a un turisme de qualitat, mantenint i ampliant l'oferta cultural.

En aquest moment també fem front a les conseqüències de la crisi en aspectes molt concrets, per exemple l'habitatge, o per exemple les desigualtats i la pobresa en certs barris. Aquí també hauríem de pensar si no caldria un pla una mica més sistemàtic; per exemple, em sembla que hi ha el projecte de reformar la plaça de les Glòries. Jo no sé què costarà, però hi ha estimacions de 500, 600, 700 milions. Hem de plantejar si en aquest moment és el que necessita la ciutat, tot i que sigui un projecte bo, tot i que naturalment millori la ciutat. Però a mi, com a economista, m'agradaria que es fes una anàlisi cost-benefici. És a dir, si això ho dediquéssim a un programa d'habitatge a Barcelona, què en trauríem, en termes de rendiment social, en relació amb els diners que es gastaran en això? Gràcies ■

EVA FERNÁNDEZ

Moltes gràcies, bona tarda a tothom. Jo també agraeixo haver estat convidada a aquesta taula i he de confessar que, quan se'm va convidar, la primera qüestió que vaig pensar va ser: ¿ara parlar del model Barcelona quan ja està tot dit? I hi ha obres que crec que tenen un valor important i que ja han tancat el tema del model, com les mateixes obres de Jordi Bosch –ja que s'ha citat–, un dels fundadors del model Barcelona, però que també n'ha estat un dels detractors, i que fins i tot parla d'un contramodel a partir del 92; d'Horacio Capel; de Josep Maria Muntaner i de Zaida Muixí, que s'han citat aquí; de Manel Delgado... Tots ells han parlat. Hi ha poca cosa a afegir sobre el model Barcelona.

I com que jo parlo, quan em van demanar com volia ser presentada, vaig dir que com a activista feminista i veïnal. Em van dir que era una taula acadèmica i que m'havien de presentar com a antropòloga, i d'acord, perfecte, però fonamentalment, la meva intervenció, crec que si té sentit en aquesta taula, és com a activista veïnal, que és el que faig i amb el que m'identifico plenament.

Aleshores, si cregués en la innocència, diria que parlar avui de model Barcelona és *vintage*; però no hi crec, la innocència és un luxe que no ens podem permetre, i per tant, el model Barcelona crec que avui segueix sent l'enèsim intent de rescatar una marca, un logo, una forma de vendre la ciutat concebuda com a producte, una forma de legitimar determinades polítiques urbanes aquí i a fora. És a dir, aquelles ciutats que ens compren el model Barcelona són aquelles que estan intentant créixer a cop de gran esdeveniment i que també han d'intentar legitimar, davant de les seves ciutadanes, això que s'anomena model Barcelona. Deixant a banda si el model Barcelona va tenir aspectes positius, negatius, etcètera, jo volia parlar-vos des d'un altre model Barcelona. Crec que Barcelona és també una ciutat modèlica, i és fonamentalment una ciutat modèlica des dels seus moviments socials, des de la seva xarxa ciutadana, des de la seva densa xarxa associativa, des de la seva ciutadania. Una ciutadania que ha estat referent per les grans lluites que ha protagonitzat, i que des del meu punt de vista és la que realment ha construït aquesta ciutat.

Volia centrar-me en dos aspectes. Per una banda, quin és el diagnòstic que fem des dels moviments socials i des de determinats sectors d'intel·lectuals. I per una altra banda, quines serien les propostes i les possibles sortides en què s'està treballant. Per tant, la primera pregunta, per a mi és: en quina ciutat vivim? I sentint ara una mica el que ens plantejava dels tres

vectors el Xavier, m'han vingut al cap *Les ciutats invisibles*, d'Italo Calvino. No sé si entre aquestes ciutats poden dialogar; el que sí que sé és que la meua ciutat és una altra. La meua ciutat, la dels veïns i veïnes del meu barri, que és la Barceloneta, és una altra ciutat. És una ciutat que és víctima d'un capitalisme depredador, d'un tipus de capitalisme industrial i financer global i, per tant, no cal dir-ne *model Barcelona*, d'això, diguem-li pel seu nom: capitalisme financer global.

El model Barcelona crec que avui segueix sent l'enèsim intent de rescatar una marca, un logo, una forma de vendre la ciutat concebuda com a producte, una forma de legitimar determinades polítiques urbanes aquí i a fora. Aquelles ciutats que ens compren el model Barcelona són aquelles que estan intentant créixer a cop de gran esdeveniment i que també han d'intentar legitimar, davant de les seves ciutadanes, això que s'anomena model Barcelona.

Això té un cost social a la ciutat. Alguns s'han estat plantejant, però, aquesta centralitat amb la hipercompetitivitat amb altres ciutats; el tema de considerar fonamental el creixement econòmic, el negoci, la conversió de la ciutat en un producte, en parc temàtic; l'increment de les desigualtats (després hi entraré); el tema de l'alienació de l'espai públic: els ciutadans de Barcelona cada cop tenim un espai públic més privatitzat, més alienat, amb terrasses, amb maniobres com la del Port Vell, o com la del Parc Güell; la insostenibilitat social, que es manifesta en l'expulsió de veïns i veïnes dels barris amb la gentrificació; la insostenibilitat ambiental; també la corrupció: d'aquí a un parell de setmanes sortirà –esperem que aquesta vegada es pugui fer– el judici pel tema de l'hotel del Palau, que va ser denunciat per l'Associació de Veïns del Casc Antic; una pèrdua quant a qualitat democràtica, un allunyament de la ciutadania dels espais de decisió. Tot això és el cost que nosaltres estem pagant, actualment, com a ciutadania a Barcelona. Hi ha una paradoxa –que defineix l'urbanista David Harvey– sobre aquestes ciutats que es volen vendre com un model original, amb una identitat característica, però que alhora es posen en mans de les grans multinacionals, que el que fan és homogeneïtzar.

Des d'aquest punt de vista hi ha una metàfora, que em feia notar fa pocs dies un amic, que crec que és molt representativa d'aquest element. Si passeu per la que era, fins fa poc temps, la llibreria Catalònia, veureu que s'ha convertit en un McDo-

nald's. Per tant, vivim en una ciutat on aquest element del monoconreu turístic es legitima, s'explica i es ven quotidianament com a creació de riquesa. I aquí tornarem; per segona vegada en aquesta taula, citarem Bauman. El darrer llibre de Bauman em sembla que ens posa l'interrogant clau en aquest aspecte, que és si la riquesa d'uns quants beneficia a tothom. Ell, us ho avanço, diu que no. I té raó. Ara estem en un procés en què les desigualtats socials estan creixent a escala internacional, però també estan creixent de forma molt accelerada a la nostra ciutat.

Barcelona és també una ciutat modèlica, i és fonamentalment una ciutat modèlica des dels seus moviments socials, des de la seva xarxa ciutadana, des de la seva densa xarxa associativa, des de la seva ciutadania. Una ciutadania que ha estat referent per les grans lluites que ha protagonitzat.

Vegem-ne un exemple: el tema dels creuers a Barcelona. Cadascun d'aquests creuers, segons l'ONG Oceana, té capacitat per a 2.000-3.000 passatgers i pot arribar a generar, cada dia, fins a mil tones de residus, entre els quals hi ha les aigües grises, les aigües negres, les aigües olioses de les sentines, escombraries, residus tòxics. Les aigües de llast d'aquests vaixells porten espècies fora del seu hàbitat ecològic, i generen problemes de tipus mediambiental importants. I per una altra banda, es diu que un d'aquests vaixells genera la mateixa contaminació que dotze mil cotxes. Aquesta contaminació, aquest cost mediambiental, està socialitzat. Tots nosaltres «gaudim» d'aquest cost. Els beneficis, però, no ho estan, no ho estan en absolut. L'impacte, segons Turisme de Barcelona, dels creuers, el 2013, era de 232 milions d'euros. I vam rebre 2,4 milions de creueristes i 289.000 tripulants d'aquests vaixells a la ciutat. En un sol cap de setmana, que va ser el cap de setmana punta, efectivament, van arribar a Barcelona nou creuers, que van abocar a la ciutat 64.000 persones, amb un impacte concret en determinats barris: Ciutat Vella, Sagrada Família, etcètera.

La meua ciutat, la dels veïns i veïnes del meu barri, que és la Barceloneta, és una altra ciutat. És una ciutat que és víctima d'un capitalisme depredador, d'un tipus de capitalisme industrial i financer global.

Per una banda, no hi ha una redistribució en l'àmbit econòmic, però sí molèsties, l'encariment que vivim als nostres barris, la

banalització de la ciutat: aquesta pèrdua de la ciutat com un espai propi, aquests canvis que constantment estem vivint, on perdem aquests establiments que són els que teníem com a referents durant molts anys, de manera que la nostra geografia es va modificant. Aquest és un element que sí que estem rebent de forma generalitzada. Se'ns diu que el turisme genera llocs de treball. Segons l'IDESCAT, durant el 2013 a Catalunya els llocs de treball en el sector del turisme van baixar gairebé un 6%. No tenim dades desagregades de Barcelona. I ja sabeu que recentment s'està parlant, també, de l'existència d'una bombolla hotelera. Quan vam començar el 2007 a parlar de la bombolla immobiliària recordo una entrevista amb el que aleshores era primer tinent d'alcalde, en la qual vaig mencionar precisament el tema de la bombolla immobiliària, i em va contestar que jo estava fent terrorisme. Avui sabem que els efectes d'aquesta bombolla han estat dramàtics. Avui mateix es deia que hi ha una crisi important a l'aeroport de Girona, per exemple, i per tant no és tan inversemblant pensar que aquesta bombolla hotelera també ens pot afectar.

Hi ha una paradoxa –que defineix l'urbanista David Harvey– sobre aquestes ciutats que es volen vendre com un model original, amb una identitat característica, però que alhora es posen en mans de les grans multinacionals, que el que fan és homogeneïtzar.

Aleshores, què és el que estem fent? Deia abans que la ciutat de Barcelona ha estat construïda des dels moviments socials, té una llarga tradició de mobilització social i de lluites. Des d'aquests mateixos moviments socials, quines són les alternatives que s'estan generant? Vosaltres, si avui passegeu per Barcelona, si avui tenim determinats espais com la casa Golferichs, la Sedeta, el parc i l'escola de la Pegaso, han estat fruit d'intenses i importants lluites veïnals, llargues lluites veïnals al darrere. La mitjana d'anys de lluita per un equipament a Barcelona és d'uns vint anys, per aconseguir una escola bressol, per aconseguir un parc, per aconseguir un equipament.

Cadascun d'aquests creuers, segons l'ONG Oceana, té capacitat per a 2.000-3.000 passatgers i pot arribar a generar, cada dia, fins a mil tones de residus.

Avui, també, aquests moviments socials que recullen la tradició i que es vinculen amb el vell moviment veïnal, estan oferint alternatives en aquesta ciutat. Si pensem, per exemple, en si-

tuacions com Can Batlló, on hi ha un espai industrial, crec que el moviment veïnal, amb l'experiència de Can Ricard i Can Batlló, està duent a terme una intervenció molt interessant, molt nova, en proposar la creació de cooperatives, en ser el moviment mateix el que està urbanitzant, dissenyant, quin és el futur d'aquest espai. O espais com Germanetes, que ha recuperat, també, el moviment veïnal de l'Esquerra de l'Eixample. Són espais que ens estan marcant una nova manera de fer, una nova manera d'intervenir. Aquests moviments socials que han estat fent resistència, dissidència i incidència, en aquest moment estan portant la incidència, no només en el canvi de les polítiques municipals, sinó que estan sent propositius, i són, ells mateixos, els que estan agafant les regnes d'allò que és el bé comú.

Aquests moviments socials que han estat fent resistència, dissidència i incidència, en aquest moment estan portant la incidència, no només en el canvi de les polítiques municipals, sinó que estan sent propositius.

En el context actual que tenim a Barcelona (abans es parlava de desigualtats, però les desigualtats tenen noms i tenen xifres), la renda mitjana d'una família de Pedralbes és set cops superior a la renda d'una família de Nou Barris. I el 75% dels barris de la ciutat (ho deia Clara Blanchar a *El País*, fa un any) estan per sota de la mitjana de la renda. Això ens parla de pobresa: 3.000 persones dormint al carrer, un 26% d'infants en situació de pobresa a Catalunya. Estem parlant d'estar molt a prop d'una situació de fractura social important. I això és un element que crec que ens obliga, no a repensar la ciutat capitalista sinó, com estan fent molts col·lectius, a veure de quina manera sortim, d'una vegada, del capitalisme, perquè no ens podem permetre seguir amb aquest règim. Michel Rocard, que va ser primer ministre de França entre el 1988 i el 1991, feia un article a *Le Monde* titulat «El gènere humà amenaçat». No és un activista de Greenpeace, no és de l'extrema esquerra; crec que ens calen reflexions col·lectives com les que estem fent avui, però també anar fent passes, perquè la situació que tenim, i la que vivim des dels barris, és realment una situació d'emergència social greu. Gràcies ■

PERE DURAN

També vull donar les gràcies a l'Autònoma i a l'Ateneu que ens permetin debatre sobre un tema tan important i excitant, ja no sé si el model Barcelona, però sí Barcelona. Jo haig de dir que no estic gaire acostumat a parlar a la meua ciutat, perquè normalment em dedico a parlar a fora i a explicar el que nosaltres entenem per *model Barcelona*, precisament per intentar atraure alguns visitants més a aquesta ciutat. De tota manera, aquella frase que diu «l'important és que parlin d'un, encara que sigui malament», això passa sovint amb el turisme. A causa de la crisi, molta gent s'ha adonat de la importància que realment té l'activitat turística a la ciutat, però fa probablement deu o quinze anys, hi havia veus molt crítiques respecte al turisme i la mateixa ciutadania a vegades tenia valoracions no tan positives com té actualment en general. Jo crec que la crisi ha fet veure, generalment, que l'activitat turística, per a aquesta ciutat, és important.

A causa de la crisi, molta gent s'ha adonat de la importància que realment té l'activitat turística a la ciutat, però fa probablement deu o quinze anys, hi havia veus molt crítiques respecte al turisme.

Bé, el model Barcelona crec que es pot abordar des de molts vessants diferents. Alguns, evidentment, acadèmics. Jo no sóc un acadèmic, sóc un coneixedor d'un vessant que és el més turístic. No conec models (no sóc expert en models de ciutat), però de tota manera sí que els voldria dir, per començar, que si hem de parlar de Barcelona com d'una destinació turística d'èxit, de referència, en aquests moments crec que ho és. Això és gràcies, purament, a la ciutat que tenim i a tot el que hi ha en aquesta ciutat. I el més important que tenim, el gran actiu turístic que té aquesta ciutat, precisament és l'estil de vida de la mateixa ciutat. Aquest és el nostre gran actiu. Ja sé que tenim Gaudís, i tenim Picassos, i tenim el Barça, i tenim la Sagrada Família i tenim altres coses. Però realment l'actiu que ha fet triomfar aquesta ciutat és l'estil de vida, que no és res més que l'orgull dels seus ciutadans de viure on viuen.

Creo que això és importantíssim, i crec que no ho hem d'oblidar. Ara, si em centro en el meu sector, i fent una cosa una mica *micro*, estic molt acostumat a sentir parlar del model Barcelona. Però quan sento parlar del model Barcelona, resulta que el que ens demana la gent, el que ens demanen els professionals del món turístic d'arreu del món, precisament és el model de la nostra organització de promoció turística, que és Turisme de Barcelona. Cada dia ens demanen pel model Barcelona,

referit, precisament, a la nostra organització. Per tant, els vull fer un flaix realment de Turisme de Barcelona, ja que és un cas molt atípic. Hem estat motiu d'estudi a molts llocs del món, i s'ha intentat copiar aquest model d'urbanisme de promoció turística.

La característica és que és un model públic-privat: Ajuntament i Cambra de Comerç. És un model amb majoria privada. Per entendre'ns: el president del comitè executiu, que és una mica el que marca la política turística de la ciutat, és del món privat, no és de l'Administració. És un model amb el qual ens guanyem la vida nosaltres solets, és a dir, vivim de la generació de recursos propis. Pràcticament no ens ajuda ningú. Vivim d'un pressupost que el 97% el generem nosaltres; no ens ajuda cap administració, absolutament cap, o molt poquet, amb aquest 2-3%; i és un model en què ens hem dedicat o ens dediquem a la segmentació rabiosa, és a dir, no promocionem o «venem», genèricament, la ciutat de Barcelona, sinó que la tenim molt segmentada. I promocionem el que nosaltres en diem «les diferents Barcelones». Anem a buscar la gent interessada en el món de les reunions, congressos i convencions, per exemple; anem a buscar la gent interessada en el turisme gastronòmic; anem a buscar la gent interessada en el turisme de compres; anem a buscar la gent interessada en el turisme sostenible; anem a buscar la gent interessada en el turisme gai, etcètera.

És un model en què ens hem dedicat o ens dediquem a la segmentació rabiosa, és a dir, no promocionem o «venem», genèricament, la ciutat de Barcelona, sinó que la tenim molt segmentada.

Aquest és un model, pel que fa a la promoció turística, que s'ha demostrat d'èxit. No tinc temps de donar dades, però en vint anys, que és el que fa que es va fundar Turisme de Barcelona amb aquest model públic-privat, pel que fa a la promoció probablement som la ciutat d'Europa que ha tingut un increment més important d'activitat turística. Hem passat de 2,4 milions de turistes a 7,4; de 4 milions de pernoctacions a 16, d'1,5 milions de turistes internacionals a pràcticament 6; delegats de reunions, de 175.000 a 600.000, etcètera.

Hem passat de 2,4 milions de turistes a 7,4; de 4 milions de pernoctacions a 16, d'1,5 milions de turistes internacionals a pràcticament 6; delegats de reunions, de 175.000 a 600.000.

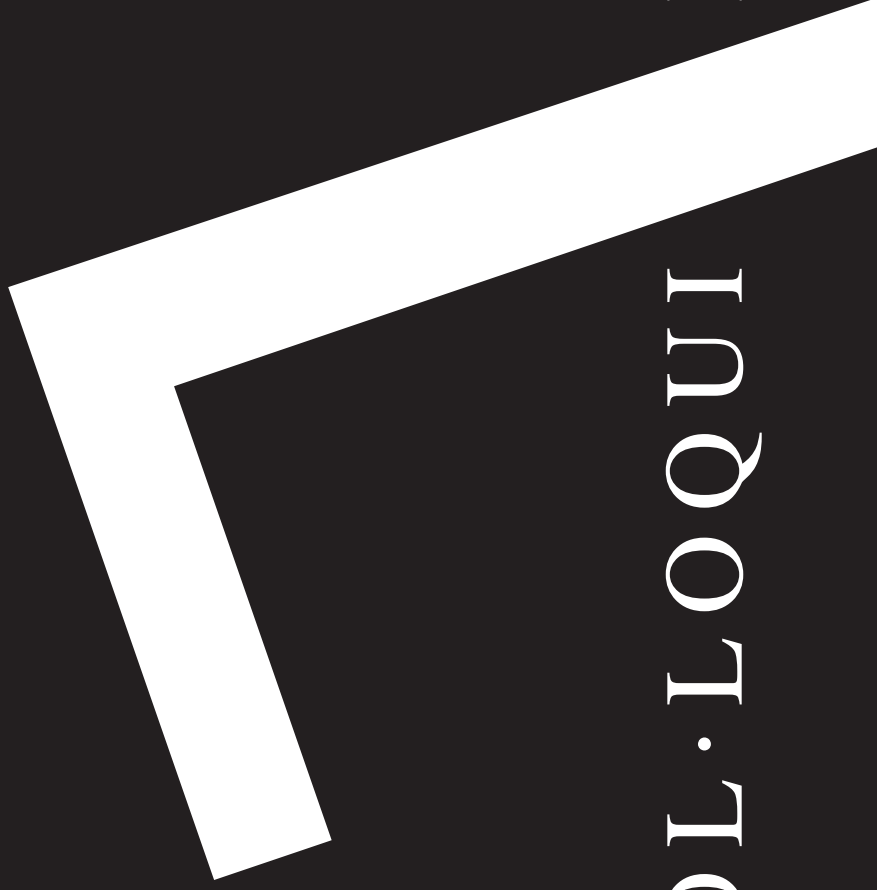
Aquest model, que ha estat d'èxit de promoció (durant vint anys) ha oblidat, probablement, o s'ha vist superat, per la gestió del turisme un cop a la ciutat. Aleshores, això va fer que, en el seu moment, l'Ajuntament de la ciutat ens demanés, a Turisme de Barcelona, que féssim una reflexió profunda sobre quin paper havia de jugar el turisme en aquesta ciutat. Aleshores vam estar dos anys reflexionant sobre això i en aquests moments s'està intentant implementar els resultats d'aquest pla estratègic de turisme de ciutat. Perquè en tinguin exemples: s'intenta posar ordre en el tema dels habitatges d'ús turístic, els apartaments turístics; s'intenta treballar sobre el tema de la conservació del patrimoni (un exemple en seria el Parc Güell); s'intenta resoldre problemes complicats de mobilitat (el tema de la Sagrada Família); s'intenta descentralitzar i desconcentrar alguns barris que estan patint una pressió brutal per culpa del turisme. En aquests moments, s'està treballant sobre els plans de turisme de districte, que intenten dues coses: ajudar a la desconcentració i a la vegada donar sortida a aquestes veus de molts barris perifèrics de la ciutat que creuen necessari o volen, també, beneficiar-se dels efectes del turisme.

Per tant, el model Barcelona, algú ha dit que fa deu anys era molt reeixit, i que en aquests moments l'estem posant en crisi o està patint una certa crisi, però precisament és quan el turisme, quan l'evolució turística de la ciutat, ha anat millor. I també ha anat millor l'opinió dels ciutadans sobre el fet i l'activitat turística a la ciutat. Això és interessant. Dic, també, que els efectes de la crisi han estat molt importants per a aquest

canvi de criteri o de parer sobre l'activitat turística a la ciutat. I a mi m'agradaria acabar amb unes paraules que faig meves també. Aquests dies hem tingut a Barcelona (ho deuen haver vist tots vostès a la premsa) Jaime Lerner, que és un antic alcalde d'una ciutat brasilera, Curitiba, que havia estat president de la Unió Internacional d'Arquitectes i que ha estat aquí, precisament ara, crec que presidint el jurat del tema que es comentava de la plaça de les Glòries.

Això va fer que, en el seu moment, l'Ajuntament de la ciutat ens demanés, a Turisme de Barcelona, que féssim una reflexió profunda sobre quin paper havia de jugar el turisme en aquesta ciutat.

Aquest senyor, que va fer una tasca interessantíssima a Curitiba sobre el turisme sostenible i responsable en aquesta ciutat, deia: «Si les persones volen venir a Barcelona és perquè troben raons per venir-hi. I això és una cosa que no es pot frenar. El que és realment important és que el dia a dia dels ciutadans sigui cada cop millor. Com millor sigui la ciutat, menys nosa farà el turisme. El que destaca és l'orgull i el fort sentiment de pertinença a Barcelona que té la seva gent». I m'agradaria acabar amb aquesta frase perquè, com els he dit, estic absolutament convençut que el gran èxit turístic d'aquesta ciutat, repetixo, és precisament perquè els seus ciutadans estan molt orgullosos i són coneixedors que si no en el millor, viuen en dels millors llocs del món. Gràcies ■

COL·LOQUI

DEBAT

COMENTARIS CREUATS

ANTONIO FRANCO

Dono també un torn puntual, breu, als quatre ponents, per comentar, si volen, de manera transversal, el conjunt de les coses que s'han dit o alguna al·lusió o alguna avaluació del que s'ha expressat. Demano també en això moltíssima concisió ■

ORIOLO NEL·LO

Voldria fer un comentari respecte al tema aquest –penso que no és l'únic, però que és prou destacat– del turisme. Això que els diré potser els sobtarà una mica, però jo sóc un aferrat defensor del turisme de masses, del dret de les persones a viatjar. De turistes, en som tots. I de fet, el dret a viatjar, el dret de la població, com més població millor, a viatjar, és un dret que jo associo a les *congés payés* ('vacances pagades') del Front Popular francès. I per tant, no comparteixo de cap manera aquesta visió reductiva del turisme, que només hauria de ser patrimoni d'uns quants com si fos un gran *tour*, dels *goethes* i els *stendhals*. Dit això, jo el que em pregunto és si no ens equivoquem amb l'estratègia que estem seguint, i precisament, si el que estem fent malbé no és la base que justifica l'atractiu de la ciutat.

Pere Duran deia que com es pot parlar de crisi del model en el moment en què triomfa el turisme. Potser no és tanta paradoxa, Pere. Potser una part de la crisi del model és el triomf d'un determinat turisme. I és potser perquè hem caigut en la reducció, precisament, de la ciutat a la marca. Si, com deia Naomi Klein, les marques es refereixen més a imatges que a coses, tot procés d'identificació d'una ciutat amb una marca implica un procés de reducció, de banalització, de negació de la seva capacitat de transformació, d'aprimament de les contradiccions.

Fins i tot podríem pensar, si féssim el que fan amb les marques als supermercats, que és que aquelles que no s'avenen amb la línia del supermercat, les treuen dels prestatges. Potser nosaltres podríem acabar traient, o tractant d'amagar, parts de la nostra ciutat, aquelles que no s'escaiguin amb la nostra imatge de marca. En aquest sentit, potser el risc que tenim en aquest moment és la creació o la recepció d'un turisme que està basat en uns pocs elements, en aquesta marca reductiva. En canvi, la importància seria, precisament, de plantejar la ciutat en tota la seva complexitat. L'efecte d'aquest turisme simplificador és el que pot acabar matant això que Lerner trobava atractiu de la

ciutat: que és una ciutat diversa, de tal manera que podríem acabar fent com el turisme de platja, que ha serrat les potes de la cadira sobre on t'estaves assegut. Per què? Perquè l'entorn urbà és com si fos un recurs natural, és com si fos una mina de carbó, però que té un avantatge, i és que la veta mai s'esgota. Mai s'esgota amb una condició: que siguis capaç de preservar-la. Si ocorre, en canvi –com hem vist a tantes ciutats turístiques, com podem veure a tants carrers, aquí a prop mateix–, que la presència del turisme destrueix l'essència del lloc, i la ciutat deixa de ser lloc diferencial, quin és l'atractiu turístic, llavors? ■

XAVIER VIVES

Sí, de fet, volia dir una cosa molt semblant. La base de l'èxit d'un model de turisme és que sigui sostenible, i el que fa interessant Barcelona és que és única, diversa, diferent... I agafaré dos exemples que també, encertadament, l'Eva ha posat. El fet que abans hi hagués una llibreria, la Catalunya, i ara hi hagi un McDonald's, no afavoreix gens que la ciutat sigui atractiva, des del meu punt de vista, i em sembla que des del punt de vista que volem.

Hem parlat dels creuers, i en el cas (això s'hauria de mirar, perquè no ho he mirat) que generin alguns perjudicis socials que no estan internalitzats, això s'hauria de corregir. S'hauria de corregir amb el que sigui, per a això hi ha els sistemes de taxes, per corregir aquestes externalitats que les activitats econòmiques poden crear i que després s'apropien de manera privada, però amb un cost que és social. Doncs això és el que fa, precisament, que un model sigui sostenible ■

EVA FERNÁNDEZ

Dues coses. Per una banda, jo també, com l'Oriol, defenso el dret de les persones a viatjar. És clar que no crec que haguem d'abonar cap mena de fòbia al turisme, ni molt menys. El que passa és que en aquest moment que vivim a Barcelona, és un excés, i aquest excés té conseqüències greus sobre aquest element que sembla que és atractiu, que és aquest estil de forma de vida. Jo evito, per exemple, sistemàticament, passar per les Rambles, i crec que molta gent, com jo, ho fa. Perquè a les Rambles, algú em deia fa pocs dies, allò realment exòtic és trobar-hi algun autòcton.

Crec que Pere Duran ha posat l'essència d'un element. Ell diu: «En la forma de gestió del turisme a Barcelona, en l'equilibri públic-privat, preval el privat». I aquest element que ell considera com a positiu, des del meu punt de vista assenyala un dels elements clau, que es vincula amb el tema de la crisi política que comentava a l'inici l'Oriol. I és que l'Ajuntament, que és qui ha de defensar el conjunt de la ciutadania, a qui hem donat la delegació perquè sigui el garant del bé comú, està sotmès a interessos que són privats. Al meu barri hem portat una lluita important contra la marina de luxe al Port Vell. I aquí ens hem trobat que l'autoritat portuària de Barcelona és pública, perquè està participada pel ministeri, està participada per l'Ajuntament, però en un primer moment, fins i tot la regidora de Ciutat Vella, Mercè Homs, deia que era una empresa privada i que podia fer al port el que volgués. No era privada! Però la percepció, fins i tot per a una regidora que està representada allà, era que es tractava d'una empresa privada. Per tant, aquesta dimissió dels poders públics en favor dels operadors turístics, dels operadors de negoci, em sembla que és fonamental.

I en relació amb el que comentava ara Xavier Vives, crec que les taxes no compleixen, en termes de sostenibilitat, un element realment d'equilibri, perquè hi ha coses que no es poden pagar. Vull dir que entràrem en aquella dinàmica de qui contamina paga, sí, però no volem que pagui, volem que no contami. I d'alguna manera la sostenibilitat l'hem de veure en clau mediambiental, però també, i d'una manera important, en clau social ■

PERE DURAN

Molt breument, per discrepar una mica. A veure, jo no crec que l'Administració hagi donat al privat les regnes o els instruments com a garant del bé comú, sinó que el que ha fet, a través de Turisme de Barcelona, únicament és donar-li l'instrument per a la promoció turística. Per tant, per a la promoció d'una activitat econòmica per a la ciutat, però sense cap capacitat administrativa ni normativa. L'únic poder que té, per dir-ho d'alguna forma, Turisme de Barcelona, és el de poder atraure visitants a la ciutat. Això és tot. Crec que això és molt important.

Llavors, del comentari anterior sobre la diversitat de Barcelona, aquest és el gran èxit de la ciutat. És a dir, és una ciutat que té la gran sort de no tenir una única cosa absolutament imprescindible, la qual s'ha de venir a veure, sinó que té la gran sort que té moltes coses petites però importants. I això és el que realment fa la ciutat atractiva, si li sumem –i no em cansaré de repetir-ho– l'actitud dels mateixos ciutadans. I això és el que el visitant nota, i això és el que la fa atractiva. I per això, el nostre visitant té aquest grau de repetició tan important amb Barcelona. Vol tornar-hi. I cada vegada que ve, descobreix alguna cosa nova, i no se l'acaba mai. Aquest és el gran èxit que té Barcelona, que constantment està posant coses sobre la taula per poder competir amb altres ciutats i poder ser, realment, atractiva ■

TORN DE PREGUNTES

ANTONIO FRANCO

Tenim cinc preguntes que són concretes. I serà possible formular-les. Formularé ara les cinc seguides; algunes tenen destinatari puntual, però queda oberta la taula per donar-hi resposta.

Al senyor Vives li demanen: «Algunas razones más sobre el ligero retroceso de Barcelona como ciudad sede».

Una altra qüestió és: «¿Se hará algo para impedir la invasión de casetas cerradas –suposo que parla de llocs acotats– en las terrazas, por ejemplo en plaza Catalunya? ¿Eso es positivo para la ciudad?».

Per a Oriol Nel·lo: «¿Por qué, principalmente el modelo Barcelona, no es transferible a otras ciudades? ¿Qué cualidades o características del modelo podrían considerarse para transferir a otras ciudades?».

Una altra qüestió, que crec que és per al conjunt de la taula: «Ciutats com Badalona o l'Hospitalet, tal com van ara les coses, ¿podrien acabar sent absorbides des d'un punt de vista integral per Barcelona?».

I l'última és: «Si la crisis no es de las políticas urbanas, de todos modos ¿qué se puede hacer desde las políticas urbanas que sea eficaz?». Tenen vostès la paraula ■

XAVIER VIVES

Començo per les raons. Amb l'estudi ara només hem mirat alguns indicadors i no hi hem aprofundit gaire. Els indicadors que han baixat lleugerament, en relació amb les altres trenta i escaig àrees metropolitanes, són en termes de les seues que hi ha, el volum de recursos que tenen, la inversió que s'ha donat en serveis a les seues, i totes aquelles empreses que donen serveis com consultoria, auditories, advocats, etcètera, a les empreses. Això és el volum de coses que lleugerament ha retrocedit. Pel que fa a les raons, ara no voldria dir res més, entre altres coses perquè entremig tenim també el factor de la crisi. Hi ha molts factors: el de la crisi, el de la dinàmica política espanyola i catalana, en general la crisi en la perifèria europea, etcètera. És a dir, que hi ha molts factors que s'haurien de destriar, i per tant no voldria en aquests moments dir res més perquè no ho sé.

En relació amb les grans ciutats que tenim, que són ciutats molt importants a prop de Barcelona, o al mateix continu de Barcelona –Badalona, l'Hospitalet, etcètera–, el que em sembla és que l'àrea metropolitana necessita clarament un govern metropolità. Aquí vam tenir la gran discussió política, fa temps, amb la Generalitat, que veia el govern metropolità com una amenaça. Ara em fa la impressió que pot ser al revés, que la corona metropolitana ho pot veure com una amenaça, és a dir, que no sé si ens en sortirem mai. Aquesta és la conclusió. Tinc clar que un govern metropolità és imprescindible per racionalitzar molts serveis i per millorar la qualitat de vida, i que els obstacles són per raons més aviat polítiques. Abans ho eren i ara també ho són ■

ANTONIO FRANCO

Alguna resposta, per exemple, a la pregunta «Si la crisis no es de las políticas urbanas, ¿qué se puede hacer, en cualquier caso, desde las políticas urbanas?» ■

ORIOLO NEL·LO

Un podria dir, en aquest món tan integrat, que no hi ha marge per a les polítiques; jo la veritat és que no ho comparteixo. Voldria elaborar-ho una mica, no és pas un tema senzill. La primera cosa que hem de veure és que la capacitat d'aplicar polítiques a cada ciutat depèn, com és lògic, de la relació de forces entre els agents que hi viuen, entre els grups socials.

És això, també –ja responent a l'altra qüestió– el que fa difícilment transferibles els pretesos models. Tu pots tractar d'escampar els principis i els valors, però no els instruments ni les polítiques concretes. I això ho han après, ho hem après, aquells que de vegades hem tractat d'aplicar determinades polítiques que en altres llocs havien funcionat sense tenir el suport polític o social en el lloc on ho hem tractat de fer.

Ara, des del punt de vista de què podem fer en aquest moment de les polítiques urbanes... Abans l'Eva m'ha semblat que feia una contraposició, i segurament ho he entès malament, entre la bondat dels moviments socials i la inutilitat de les polítiques. Si això fos així, no ho comparteixo. Per què? Perquè tant moviments com polítiques estan sotmesos, avui, a la mateixa debilitat. Posem-ne un exemple: un moviment veïnal que pugna per

mantenir la diversitat social del seu barri, el comerç de proximitat, l'espai de vida, la diversitat de gent de procedències molt diverses, etc., fa d'aquell barri un lloc atractiu per viure-hi. Immediatament, això pot ser assenyalat pels agents immobiliaris com un factor positiu. I aquell bé comú que el moviment veïnal ha aconseguit defensar es converteix en el mecanisme que desencadena, precisament, la gentrificació del barri. I una vegada el mercat hagi fet la seva feina, d'aquell bé comú (i això s'aplica també, Pere, en bona mesura, als temes del turisme) pot no quedar-ne res.

Com podem avançar? Necessitem el moviment veïnal i necessitem la política institucional que faci impossible que allò que defensa el moviment veïnal sigui després destruït per altres forces més o menys espontànies, i que sigui capaç, a través de regulacions, a través d'habitatge protegit, etc., d'aconseguir ambdues coses. Per tant, necessitem certament moviment, necessitem certament una ciutadania més activa, i necessitem polítiques institucionals com aquelles que durant un determinat període havien caracteritzat aquesta ciutat ■

EVA FERNÁNDEZ

Jo hi estic d'acord, i crec que tenim molts exemples a Barcelona on des del moviment veïnal s'ha intentat promoure aquest tipus de situacions, però efectivament, en intentar contrarestar la gentrificació exigint polítiques d'habitatge protegit, per exemple. Crec que tenim molts exemples a plantejar, alguns de reeixits, i altres on hi ha hagut grans derrotes veïnals en aquest aspecte. En tot cas, crec que hi ha una responsabilitat de les institucions públiques per intentar vetllar per aquests elements, per intentar vetllar per l'equació social, per intentar aplicar elements d'equitat, de justícia, per intentar disminuir les desigualtats. Uns elements en els quals, en aquest moment, veiem que els sectors polítics naveguen.

Estic d'acord amb aquesta complementarietat, però penso que cada cop més ha de ser la ciutadania la que vetlli perquè això sigui real. Però comparteixo la correlació de forces. I mira, en tenim exemples: Gornal; tenim un exemple de correlació de forces, però és això el que volem? Volem arribar aquí, o no? És possible donar espais a un altre tipus de situació. A mesura que ens anem acostant a una situació cada cop més tensada, cada cop ens acostarem a situacions més ingovernables. Jo abans parlava d'emergència, no per fer alarmisme, però un 75% de

barris a Barcelona estan per sota de la mitjana de renda; hi ha un 26% de pobresa infantil; un síndic de greuges que ens està parlant de desnutrició infantil, i ara li estan anant al darrere, finalment, donant-li la raó des de les conselleries d'Ensenyament i de Sanitat... Estem en una situació molt crítica en aquesta ciutat i no ens podem permetre banalitzar això. I crec que aquí hi tenim tots responsabilitat. Potser hem d'aprendre, també, des de la ciutadania, que una gran errada que vam fer a l'etapa de la transició va ser *delegar*; els polítics necessiten permanentment aquest control ciutadà: tenim l'Estat espanyol en el rànquing de la corrupció, i la nostra ciutat és un exemple que, com deia abans, anirà als tribunals per l'acció del moviment veïnal. Estem en un moment d'urgència ■

ANTONIO FRANCO

Algú de vostès vol fer algun comentari respecte a l'al·lusió a l'excés d'espais tancats, com les terrasses privatitzades? ■

EVA FERNÁNDEZ

És clar. Des de Ciutat Vella hi ha tota una campanya de totes les associacions de veïns i veïnes de Ciutat Vella contra el que nosaltres anomenem «el pla d'abusos». Vull dir que avui passejar per Ciutat Vella és veure com petites places o espais grans, petits i mitjans, estan sent privatitzats per les terrasses. I per tant, és un espai que s'està traient, que s'està impeding que tingui un ús públic, d'alguna manera. Només cal passejar per Ciutat Vella per veure com aquest fenomen va creixent ■

ANTONIO FRANCO

En nom dels Amics, i en nom també de l'Ateneu, vull agrair la precisió i la complementarietat de les reflexions que s'han fet des de la taula. També agraeixo totes les intervencions que han sortit des de la platea, i els desitjo a tots molt bona nit. Moltes gràcies ■

EDITA

Associació d'Amics UAB

CORRECCIÓ I MAQUETACIÓ

<F12 serveis editorials>

info@f12serveiseditorials.com

DISSENY

info@barcelonasiesta.com

COORDINACIÓ

Irina Gimeno Coso

Associació d'Amics UAB

Universitat Autònoma de Barcelona
Torre Vila-Puig
Campus de la UAB

Telèfon 93 581 14 90
Fax 93 581 46 45
amics@uab.cat
www.amicsuab.cat

Ateneu Barcelonès
A B C D E F G H I J K
L M N O P Q R S T U
V W X Y Z

Col·legi de Periodistes
de Catalunya

Col·legi de Politòlegs
i Sociòlegs de Catalunya

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Consell Social